

Kokken, H. e.a. (eds.), *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de staten en steden van Holland voor 1544, IV, 1477-1494, Tweede stuk: Teksten* (Rijks geschiedkundige publicatiën. Grote serie 261; Den Haag: Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 2006, ix + 1257 blz., ISBN 90 5216 152 6); Burgers, J. W. J. e.a. (eds.), *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de staten en steden van Holland voor 1544, VI, 1506-1515* (Rijks Geschiedkundige publicatiën. Grote serie 259; Den Haag: Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 2006, lxxii + 578 blz., ISBN 90 5216 153 4).

De twee nieuwe delen in de Dagvaartenreeks – die overigens, de titel ten spijt, na 1515 wordt stopgezet – zijn uiteraard van dezelfde opzet als de voorafgaande. Het gaat erom de gegevens omtrent het overleg in de Staten van Holland en van de steden onderling (eventueel samen met een ‘buitenlandse’ partij) vast te leggen, voornamelijk op grond van rekeningen uit het grafelijkheidsarchief (Rekenkamer), respectievelijk de stedelijke archieven. Voor deel IV telden de uitgevers het opmerkelijke aantal van omstreeks 1000 ‘dagvaarten’ uit de zeventien jaar na de dood van Karel de Stoute tot aan de meerderjarigheid en inhuldiging van Filips de Schone, periode waarin Maximiliaan van Oostenrijk het in de Nederlanden voor het zeggen had. De geschiedenis van die jaren is welbekend: een tijd van voortdurende oorlogvoering, waar Holland soms slechts zijdelings bij betrokken was maar die het voortdurend veel geld en overlast bezorgde. De lectuur van dit deel is dan ook niet opwekkend. Over Maximiliaans constante behoefte aan geld om zijn troepen voor zijn strijd tegen Frankrijk, Vlaanderen en de Hoeken in Utrecht en in Holland, waar de (Kabeljauwse) steden zelf belang bij hadden, werden de klachten steeds sterker en werd de vraag hoe daarin te voorzien steeds benauwender. Door de jaren heen speelt ook het gevaar van kapers voor de ‘haringman en de koopman’ een rol: de uitrusting van oorlogsschepen, gehuurd of aangekocht en uitgerust met ‘ruters’ als zeesoldaten is een vast onderwerp van overleg. Het één en ander verzichte ook de relatie met de Oostzeesteden en bemoeilijkte de verlenging van het bestand van Kopenhagen. Men krijgt de indruk dat voor de Hollandse steden de vrede met de verschillende tegenstanders van Maximiliaan niet snel genoeg kon worden getekend.

Evenals het deel over de periode van Filips de Goede was ook hier geen plaats voor een inleiding met een beknopt overzicht van de inhoud en een register. Die zullen in een afzonderlijk deel gepubliceerd worden. De ervaring leert dat zo’n ‘eerste stuk’ jaren op zich kan laten wachten en dat is heel hinderlijk. Wie bijvoorbeeld wil nagaan wat er met de zwakke Westfriese zeedijk in deze periode aan de hand was, moet nu 1250 pagina’s doorbladeren. Kortom, voorlopig is het deel nauwelijks bruikbaar.

Dat is gelukkig anders met deel VI, de tijd die bekend staat als het tweede regentschap van Maximiliaan dat wèl een inleiding en een register bevat. Het was ook de tijd waarin Karel van Gelre de wind mee had bij zijn streven om zijn hertogdom op Bourgondië/ Habsburg te heroveren. Holland bleef in deze

Gelderse Oorlog vooreerst afzijdig, maar leed in die jaren onder de zware financiële bijdragen die Maximiliaan verlangde en onder de schade, veroorzaakt door dijkbreuken in 1506 en 1507. De gegevens hierover vormen een nuttige aanvulling op M. Gottschalks *Overstromingen* over die rampen. Het gewest raakte bij de oorlog betrokken door Gelderse invallen, waarna het land overstromd werd met vreemd krijgsvolk, ter verdediging maar 'niet door ons aangesteld' zoals de steden herhaaldelijk klaagden. Wegens achterstallige soldij gingen de 'ruiters en knechten' aan het muiten tot ernstige schade voor het platteland en zij bezetten de sluis in de Spaarndammer dijk zodat de handelschepen van Haarlem en Amsterdam deze niet konden passeren. Toen de landvoogdes ten slotte een bestand met Karel van Gelre bewerkt had, klaarde de lucht enigszins op en konden de Staten weer aandacht schenken aan de deplorabele toestand van duinen en dijken en de zoveelste verlenging van het bestand van Kopenhagen. De zorgen en de wrevel van de steden zijn in het onderhavige deel op de voet te volgen. Evenals deel IV is de uitgave met de bij de RGP gebruikelijke zorgvuldigheid verricht (en in de ca. 1900 bladzijden viel me slechts één drukfout op).

J.A. Kossmann-Putto

Kokken, H. e.a. (eds.), *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de staten en steden van Holland voor 1544, IV, 1477-1494, Tweede stuk: Teksten* (Rijks geschiedkundige publicatiën. Grote serie 261; Den Haag: Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 2006, ix + 1257 blz., ISBN 90 5216 152 6); Burgers, J. W. J. e.a. (eds.), *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de staten en steden van Holland voor 1544, VI, 1506-1515* (Rijks Geschiedkundige publicatiën. Grote serie 259; Den Haag: Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 2006, lxxii + 578 blz., ISBN 90 5216 153 4).

De twee nieuwe delen in de Dagvaartenreeks – die overigens, de titel ten spijt, na 1515 wordt stopgezet – zijn uiteraard van dezelfde opzet als de voorafgaande. Het gaat erom de gegevens omtrent het overleg in de Staten van Holland en van de steden onderling (eventueel samen met een ‘buitenlandse’ partij) vast te leggen, voornamelijk op grond van rekeningen uit het grafelijkheidsarchief (Rekenkamer), respectievelijk de stedelijke archieven. Voor deel IV telden de uitgevers het opmerkelijke aantal van omstreeks 1000 ‘dagvaarten’ uit de zeventien jaar na de dood van Karel de Stoute tot aan de meerderjarigheid en inhuldiging van Filips de Schone, periode waarin Maximiliaan van Oostenrijk het in de Nederlanden voor het zeggen had. De geschiedenis van die jaren is welbekend: een tijd van voortdurende oorlogvoering, waar Holland soms slechts zijdelings bij betrokken was maar die het voortdurend veel geld en overlast bezorgde. De lectuur van dit deel is dan ook niet opwekkend. Over Maximiliaans constante behoefte aan geld om zijn troepen voor zijn strijd tegen Frankrijk, Vlaanderen en de Hoeken in Utrecht en in Holland, waar de (Kabeljauwse) steden zelf belang bij hadden, werden de klachten steeds sterker en werd de vraag hoe daarin te voorzien steeds benauwender. Door de jaren heen speelt ook het gevaar van kapers voor de ‘haringman en de koopman’ een rol: de uitrusting van oorlogsschepen, gehuurd of aangekocht en uitgerust met ‘ruters’ als zeesoldaten is een vast onderwerp van overleg. Het één en ander verzichte ook de relatie met de Oostzeesteden en bemoeilijkte de verlenging van het bestand van Kopenhagen. Men krijgt de indruk dat voor de Hollandse steden de vrede met de verschillende tegenstanders van Maximiliaan niet snel genoeg kon worden getekend.

Evenals het deel over de periode van Filips de Goede was ook hier geen plaats voor een inleiding met een beknopt overzicht van de inhoud en een register. Die zullen in een afzonderlijk deel gepubliceerd worden. De ervaring leert dat zo’n ‘eerste stuk’ jaren op zich kan laten wachten en dat is heel hinderlijk. Wie bijvoorbeeld wil nagaan wat er met de zwakke Westfriese zeedijk in deze periode aan de hand was, moet nu 1250 pagina’s doorbladeren. Kortom, voorlopig is het deel nauwelijks bruikbaar.

Dat is gelukkig anders met deel VI, de tijd die bekend staat als het tweede regentschap van Maximiliaan dat wèl een inleiding en een register bevat. Het was ook de tijd waarin Karel van Gelre de wind mee had bij zijn streven om zijn hertogdom op Bourgondië/ Habsburg te heroveren. Holland bleef in deze